

1912. ÁPRILIS 15.

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

LI. ÉVF.

KÖZLÖNYE

8. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. ☉ Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes ártért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. em.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltetnek.

(Telefon: 37-22.)

Bükköseink érdekében!

Hazánk erdőségeiben azok a nagy készletfeleslegek, amelyek még néhány évtized előtt megvoltak, legnagyobbbrészt eltűntek. Felemésztették őket a tölgyesekben a nagyarányu irtás és a gyorsított fatermelés, a fenyvesekben a rendkívüli fahasználatok, az arányosításokkal üzött visszaélések és a magánerdőkben általában üzött teljesen rendszertelen gazdaság, melyek következtében idestova sem tölgy-, sem fenyőfában nincs a belső szükséglet lényegesen meghaladó termelésünk, sőt ez utóbbiból a behozatal már-már meghaladja a kivitelt.

Egyedül bükköseink azok, amelyekben még nagyobb készletfeleslegeink vannak, amelyek értékesítése elé, különösen ott, ahol a birtokos nagyobb beruházásoktól idegenkedett, eddig akadályok gördültek, amelyek csak akkor voltak legyőzhetőek, ha az erdők tartamos használatának érdekeit félretéve, igen nagy erdőterületek aránylag rövid időn belül

való kitermelés céljaira bocsáttattak áruba, többnyire igen alacsony árakon, amidőn az illető vállalkozó volt hajlandó a nélkülözhetetlen beruházásokat magára vállalni. Ma már elég jelentékeny kiterjedésű bükköseink vannak ily módon, a tartamosság mellőzésével, lekötve a tömegtermelésnek s részben tűzifa, részben talpfa, részben ismét főként faszén és lepárlási termékek előállítására szolgálnak.

Hazánk jövő gazdasági fejlődése, különösen pedig erdőgazdaságunk jövőbeli termelőképessége és jövedelmezősége szempontjából nagyon sajnálatosnak tartanók, ha a bükkösöknek az említett uton ma már lehetséges, bár még kevéssé jövedelmező értékesítése arra csábítaná bükkfa-erdeink birtokosait, hogy eddig talán semmit vagy igen keveset jövedelmező erdeiket a tartamosságnak teljes figyelmen kívül hagyásával dobnák piacra, minek következtében 2—3 évtized után a bükkfa tekintetében is körülbelül úgy állanánk, mint ma a tölgy- és fenyőfára nézve, holott számos körülmény arra utal, hogy a bükkösök, ha magas koruk mellett nem is lassan, de mégsem oly rohamosan használtassanak ki, mint ahogyan ezt egy a Dráván innen, mint azon túl ma tapasztaljuk.

Az „Erdészeti Lapok“ t. olvasói bizonyára még visszaemlékeznek báró *Ambrózy* Lajos követségi tanácsosnak az „Erdészeti Lapok“ 1909. évi IX. füzetében „Az Amerikai Egyesült Államokat fenyegető keményfa-válság és annak hatása a magyar erdőgazdaságra“ czimen megjelent, annakidején nagy feltűnést keltő cikkére, amelyből számszerű adatok alapján tudjuk, hogy Amerika erdősegei, különösen pedig lombfa-erdei rohamosan apadnak, ami azóta is kifejezésre jut az amerikai fa-kivitel csökkenésében és az árak folytonos emelkedésében. A nyugati iparos államok fakereskedelme ma már számol azzal a körül-

ménnyel, hogy az amerikai faexport rövid időn belül jelentéktelenné fog válni, de hiába tekint körül Európában, keresve azokat a nagy, érintetlen lombfaerdőket, amelyekből a szükséglet fedezhető volna.

Finom tölgyfában ma még hazánk, a kevésbé jó minőségekben Oroszország Nyugat-Európa szállítója, de a többi lombfából ott is kevés van, kivéve a Kaukázust, amelynek bükkösei azonban még hozzáférhetlenek. Oroszország tölgyeseit most rohamosan termelik ki s a fvásárlásoknál ma ott Európának ugyszólván minden nemzete képviselve van s részben saját telepekkel és fűrészművekkel birnak ottan. Ennek következtében a tölgyfa-árak Oroszországban is rohamosan emelkednek.

A tölgyfa fogyása és árának nagymérvű emelkedése mindinkább a bükk-re tereli a fafogyasztók figyelmét, ami pl. a német birodalomban már ennél a fafajnál is óriási, nem is remélt áremelkedéshez vezetett. A mult évi németországi faárveréseken igen élénk volt a kereslet bükkfa után s Thuringiában bükk-rönkfa, amelynek kikiáltási ára köbméterenként 21 márka volt az erdőben, termelt állapotban, 45 márkáért kelt el. De nem is kell oly messze mennünk, csupán a bükkfa hazai áaira kell utalnunk, ezek is eléggé jellemzik a lényegesen változott helyzetet. A bükk-fűrészáru ma Budapesten köbméterenként több mint 60 K értékű, a butorgyárak is igen magas árakat fizetnek a bükk-fáért, amelylyel szemben ma már távolról sem lépnek fel oly szigorú minőségi követelményekkel, mint régebben. Ennek a változott helyzetnek okai a fogyasztás általános emelkedésén kívül főként abban keresendő, hogy a tölgynek még sokkalta magasabb árai mellett a faipar, ahol csak lehet, a bükköt használja fel tölgy helyett s hogy a bükknek vasuti talpfaként való alkalmazása mindinkább terjed.

A magyar államvasutak már régóta alkalmazzák a bükköt, amely, mióta a kátrányolajjal való telítésre tértek át, be is fogja váltani a hozzája füzött reményeket. Az osztrák államvasutak, amelyek régebben sok magyar és orosz tölgytalpfát használtak, most szintén bükkfát alkalmaznak, minek következtében Galicziában a bükkfa ára rendkívül emelkedett. De a német birodalomban is nagy mértékben terjed a bükk-talpfák alkalmazása s az ily célú fafogyasztás már óriási. Eddig ugyan még csak belföldi bükk-talpfát vesznek, de a keleti, bükkben szegény tartományokra nézve már megfontolás tárgyát képezi a bükk-talpfáknak Ausztria-Magyarországból való beszerzése.

Ezeket szem előtt tartva, nincs okunk a magyar bükkösök jövője felől kétségbe esnünk, sőt nagy hibát követnénk el, ha azokat elhamarkodva, a tartamosság követelményeit és a jövő faáralakulást figyelmen kívül hagyva, tömegesen és értéken alul dobnók piacra s nem ápolnók és gondoznók az eddiginél fokozottabb mértékben. Még nagyobb jogosultsága van ezen intelemnek a többi nemes lombfára nézve. Magyarország hivatott ma még fennálló nagy bükkfakészletével Európa várható keményfa-válságát enyhíteni s ennek a feladatnak már belátható időn belül és nagy anyagi hasznára meg is felelhet, ha bükköseivel kissé takarékoskodik és gazdaságosan jár el. A ki ma bükkösét potom pénzért eladja, ezt később bizonyára megbánja. A bükkös erdőknek igen gyorsított kihasználása helyett tehát még az u. n. ősbükkösökben is a régi fakészleteknek 60—80 évi kihasználási időre való felosztását ajánljuk; ez megfelel az erdőgazdaság igényeinek, a a birtokos és az ország pénzügyi érdekeinek, de az itt megtelepülő faipartelepnek jól felfogott érdekeinek is.

Római limes a havasokon.

Irta: *Lattyák Sándor* m. kir. erdőmérnök.

A laikus turistát, midőn fárasztó hegymászás után végre felér a havastetőre, a kiállott fáradalmakért dúsán kárpótolja a remek kilátás és nem bírván betelni az alatt egymással váltakozó völgy és bércz utvesztő, tájékozást tévesztő látképével, nem ér rá megfigyelni magát a havastetőt, amelynek virágillat-terhes pázsitján pihen.

Jómagunk is jóleső gyönyörrel tekintünk szét a havastetőről az alattunk elterülő tájon, ámde a kilátás szépségeinek élvezéséhez már megszokott szemünk foglalkozásunkhoz mérten hamarosan a kataszteri pontok kereséséhez fog és feszülten kémleli a határdombokat, ugró árkokat valamint egyéb, emberkéz alkotta létesítményeit a havastetőnek, amelyen állunk.

1898. év nyarán a máramarosmegyei Majdánka község és a kincstári birtok Ozirnya-Gorgán havasok közötti határgerinczen járva, a havasi gerinczelen végigfutó, hosszú, mély árkokat és azokkal párhuzamosan haladó magas töltéseket vettem észre.

Kezdetben azt hittem, hogy ezek a szabályos alkotmányok emberkéz művei, mivel azonban a környék ruthén lakosságától azok keletkezésére és eredetére vonatkozólag semminemű biztos adatot hallanom nem sikerült, évek múltán hajlandó voltam azokat a természet számtalan titokzatos eredetű alkotásai közé sorolni.

1910. évi november havában a kolozsvári egyetemi könyvtár előadó termében dr. Buday Árpád osztályarchaeologus beszámolót tartott németországi római limes-tanulmányairól, melyeket az „Erdélyi nemzeti muzeum érem- és régiségtára“ megbízásából 1909. év folyamán végzett.

Ezen beszámoló előadásán jelen lévén az annak során bemutatott vetített képek több példányán az általam 12 évvel azelőtt a máramarosi havasokon látott és eredetileg emberi alkotásnak tartott ismeretlen rendeltetésű havasi árkok és töltések hasonmásaira ismertem.

Azonban mielőtt előadnám az ezen véletlen eset folytán szerzett tudásomból kifolyó kutatásaim és felfedezésem első eredményét, röviden vázolom a római limes fogalmát és rendeltetését.

Limes alatt Mommsen szerint a római birodalom azon határvonalai értendők, melyek mesterségesen lettek előállítva és az idegen néptörzsek betöréseinek megakadályozása végett a kellő hadászati határvédő intézményekkel és felszereléssel voltak ellátva.

A németországi limes-vonal,^{*)} mely a Duna melletti Kehlheimtől kezdődőleg a Rajna melletti Rheinbrohlig, vagyis 550 kilométer hosszban húzódik és amely magánosok adakozásából, valamint német állami segély mellett egész terjedelmében meg lett vizsgálva és térképezve, a legjobban felkutatott területen az idegen területtől a római birtok felé haladólag a következő alkotórészekből áll:

1. határárok (czölöpsorral);
2. limes-árok;
3. limes-töltés vagy limes-kőfal;
4. kőből vagy fából, avagy vegyesen mindkét anyagból épült, egymástól átlag 850 *m* távolban álló őrtornyok, végül a táborhelyek.

A római birodalomnak nemcsak a síkságokon voltak a védelem céljaira szolgáló mesterséges határvonalai, hanem a természetes határt képező folyamok lapályos és alacsony partjain, valamint a szintén természetes határt képező éles hegygerinczek egyes laposabb és így természetadta védővonalat nem képező szakaszain szintén létesítettek a birodalom védelmére limeseket.

Ezek előrebocsátása után áttérek a magyarországi római limes ismertetésére.

Dáciaiban a rómaik uralma a Kr. sz. u. 101—256. évig, vagyis együttvéve 155 éven át tartott.

Dácia elfoglalásának célja Magyarország keleti hegyes harmadában levő bányavidék megszerzése mellett az Alföldön lakó barbároknak Pannonia, Moesia és Dácia között, vagyis a Duna, Tisza és Maros folyók által egyrészt, másrészt a Dácia nyugati határán emelt mesterséges limes-vonal által alkotott övben az aquincumi (óbudai), sirmiumi (mitroviczi), apulumi (gyulafehérvári) és potaissai (tordai) légiók, valamint ezek segédcapatai által

^{*)} L. Dr. Buday Árpád: „A római limes Németországban“ cz. műve. Erdélyi Nemzeti Muzeum saját kiadása. 1910.

való közrefogásán és megfékezésén kívül a Kárpátokon túlról északkeletről és keletről özönlő gót és sarmata barbár áradatnak feltartóztatása volt.

A rómaiak dárcziai birtokát nyugat felől határoló limesnek 1911. évig csakis azon része volt ismeretes, mely a Sebes-Körös melletti Kis-Sebestől kezdődőleg a Meszes hegység gerinczén végig mintegy 65 kilométer hosszban Tihóig terjed és amelynek Egregy völgy fölötti felső részéről első ízben II. Rákóczi Ferencz fejedelem tesz említést a magyarországi háboruról szóló „Emlék-iratai“-nak 465. oldalán, — az 1705. évi zsibói harcz előtt a karikai és zsibói passzusok francia hadimérnökei által eszközölt elsánczolásáról emlékeztén.

Ezen limes-vonalat a múlt század nyolczvanas éveiben legelsőnek Torma Károly jeles régészünk járta be és az általa eszközölt leírás nyomán 1911. év nyarán dr. Buday Árpád és Zs. Nagy Árpád régészeink, valamint dr. Drexel Frigyes német archaeologus által újból bejárattván, általuk véglegesen római eredetű limesnek lett megállapítva.

Ezek közbevetése után folytatom a tárgyat.

Tudva a meszesi 65 kilométer hosszú limes létezéséről, közelálló volt számomra azon gondolat, hogy ezen magányos limesszakasz egymagában nem létezhetett, hanem annak úgy észak felé a máramarosi havasokon lévő szakaszáig, valamint dél felé a Sebes-Köröstől legalább is a Moesia északi határát alkotó Marosig folytatódnia kell.

Ezen gondolat által vezérelve, a térképen az utóbbi déli limes-vonal irányára vonatkozólag geografiailag valószínű tervet készítettem és úgy látom, hogy a vonalirány kiszabásában nem tévedtem, mert 1911. évi deczember hó 22-én a vonal közepe táján fekvő Kaleniásza havason a kincstári birtokon kezdődő, észak felé haladó irányu, az 1. sz. képen látható limes-árkot és töltést, valamint annak szakadatlan folytatásában a 2. sz. képen ábrázolt hatalmas, három árok által közrefogott kettős limes-töltést találtam meg északi irányban. A két képen ábrázolt két részletet 2,5 kilométeres hosszú limes-árok és töltés köti össze.

A fent leírt 2,5 kilométeres limes-szakasz 1400 méter tengerszín feletti magasságánál fogva az eddigelé Európában levő leg-

1. kép. Limes-árok és töltés a Kaleniásza-havason.

2. kép. Kettős limes-töltés.

magasabb fekvésű limes és hasonló magasságban fekvő máramarosi párával bizonyosága annak, hogy a rómaiak vasakarata és erélye elé nemcsak a Németországban létező nagy terjedelmű mocsarak nem tudtak a limes-építésnél gátat vetni, hanem még a magyarországi havasok zordon klimája sem szabott korlátot a határvédelemhez szükséges limes létesítésénél.

Nemcsak a kaleniásziai, meszesi és máramarosi limes-szakaszok létezése erősít meg azon meggyőződésemben, hogy a Maros és a máramarosi Kárpátok között több szakaszból álló limes-vonal húzódik, hanem a Meszes és Máramaros közötti limes létezésében való meggyőződésemet fokozza a Valerius Valentinus napocai (kolozsvári) aedilis által Kr. sz. u. 239. évben Alsó-Kosályon a bosszuálló Nemesis istennő tiszteletére emelt fogadalmi oltárkövön álló felirat *vall. m.* szavának hiányzó egy betűje folytán vallum helyett olvasható vallem szóból levonható azon nagyon is valószínű magyarázata, hogy a rómaiak által visszahódított és a régi cenzus alapján újból megadóztatott „regis Samus transvallem“ a Nagy-Szamoson és Szamoson túl (Rómától véve az irányt), vagyis északra fekvő terület értendő és hogy a provincia Dacica Erdély mai északi határán túl egészen a máramarosi Kárpátokig terjedt észak felé, annál is inkább, mivel csakis így eshetett a birodalom határán belül Nagybánya és vidékének nemesfémét, valamint Máramaros keleti részének só-teljesítő, a rómaiak által mindenestre ismert és szükségelt számos bányája, melyek birtokát nyugat felől limesnek kellett szükségszerűleg biztosítania.

A magyar erdészetet a hazánkban létező limes-vonal nyomjelzése és egykori teljes feltárása a történelmi emlékek felkutatásának és megőrzésének általánosan kötelező voltán kívül szak szempontból tekintve nemcsak azon oknál fogva érdekli, hogy ezen havasainkon és erdőségeinken végigvonuló, eddigelé ismeretlen eredetű árkok, töltések és romokat takaró kerek dombok hajdani valódi rendeltetését meg fogjuk ismerni, hanem főképen azon körülménynél fogva, hogy nálunk is — éppen mint Németországban történt — a határárkokon és a mocsarakon végigvonuló limes-töltések felásása alkalmával a czölöpök földbe vert végeinek hat-hétsoros sűrű raja kerül majd napvilágra s így

1800 éves fatörzsek kerülvén szemünk elé, a fanemek tartósságának pontos meghatározásán kívül bő alkalmunk nyílik majd annak megállapítására, hogy a különböző kitétségű és magasságu helyeken — ahol a limes végigvonul — 2000 évvel ezelőtt mily fanemek tenyésztek, mivel több mint bizonyos, hogy a római birodalom zseniális metatorai (mérnökei) a határok czölöpeit a limes építési helyének közvetlen közelében, avagy legfeljebb attól csekély távolságra fekvő erdőségekben termeltették.

Ámde nemcsak a fenti szempontokból érdekelheti az erdészetet a római limes felkutatása és feltárása, hanem iparműtani szempontból is.

A határárkokban elhelyezett 25—35 *cm* vastag, egymástól 10—20 *cm* távolságban álló megszesenített végű czölöpök ugyanis — amint a németországi ásatások igazolják — a kidöntés megakadályozása végett az árokban levő alsó részükön egymás között fecskefark alakú beeresztéssel reájuk erősített kötőgerendákkal voltak egybekapcsolva és amint azt a sok helyen talált vasszögek bizonyítják, a kötőgerendák a czölöpökhöz gyakran hozzá is voltak szegezve. Mivel pedig a fecskefark alakú beeresztéshez véső és fejsze szükségeltetik, minden bizonynyal várható, hogy az egyes határok, szakaszok feltárása alkalmával ugy ezeknek, valamint egyéb famegmunkáló szerszámoknak elvesztett példányai napfényre kerülnek; ugyszintén arra való tekintettel, hogy a limes építését és javítását a „duces limitum“ vezérlete alatt álló és a limes mentén lakó „limitanes“ nevű római katonai őrség teljesítette, melynek a limesen belül álló, egymástól 500—1500 *m* távolságban épült őrtornyokban (propugnacula) mindenesetre a javításhoz szükségelt szerszámokat állandóan készletben kellett tartania, joggal remélhető, hogy a góthok nagy tömegének Kr. sz. u. 256. évben történt hirtelen rohama által meglepett római limes-őrségnek nem lévén ideje ezen szerszámokat magával vinnie, az 500 kilométer hosszú dácziai limes-vonal mellett létezett mintegy 600 őrtorony a barbárok által felperzseltetvén, azok romjai alatt a feltárás alkalmával egyéb vasszerszámok között a fejszék és fűrészek különböző példányai lesznek feltalálhatók és így alkalmunk nyílik majd az 1800 évvel ezelőtt hazánkban használt fadóntó és megmunkáló eszközök megismerésére.

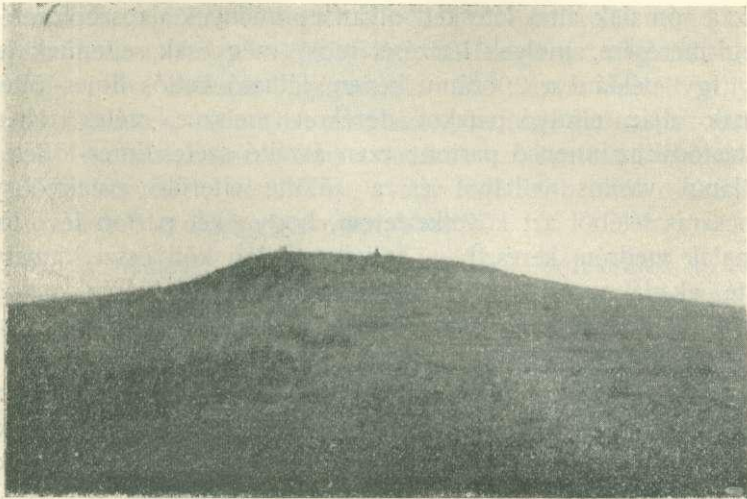
A németországi leletek után ítélve, hasonlóképen alkalmunk lesz a rómaiak által létesített olyan építmények alapszerkezeteinek megismerésére, melyek létezését most még csak sejtünk lehet.

Igy például a 2. számú képen látható kettős limes-töltés az annak alján elfolyó patakot derékon metszve, széles töltésben folytatódik az innenső parton; ezen átváltó széles limes-töltés szokatlanul vaskos voltából és a fölötte elterülő patak völgyelet mocsaras létéből azt következtetem, hogy a két parton lévő limest a patak medrén keresztben épített gátalap köti össze, amelynek teste akadályozza a patak vizének szabad lefolyását, gátolja a meder kimosását s egyúttal okozja a mocsár létezésének, viszont a németországi példák módjára nincs kizárva az, hogy ezen gátalapon hatalmas limes-töltésből álló és a patakon végződő limest összekötő földgát nem állhatott volna, melynek vizeitükre a szabályszerű limes-vonal támadások elleni biztonságának fokozására lehetett hivatva.

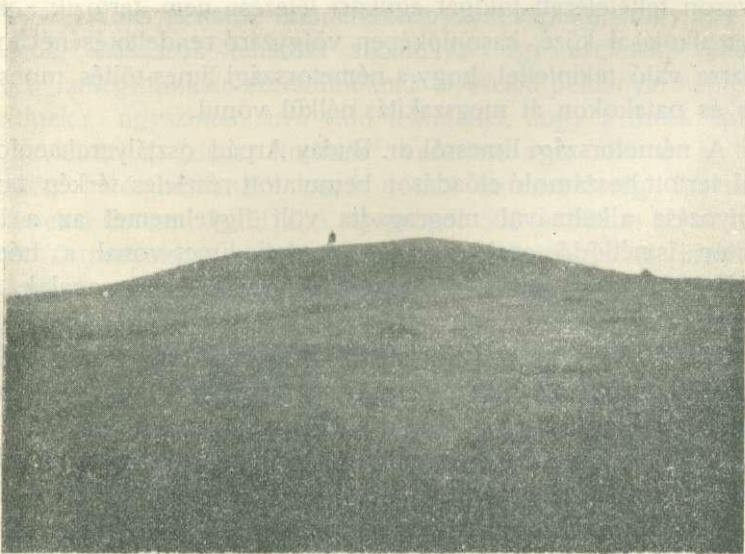
A rómaiak által a messzi Porolissum (Mojgrád) mellett létesített, kőből épült völgyzárógátról máskülönben Torma Károly jeles régészünk is megemlékezik, így tehát az általam Kaleniásza havason feltételezett földgát egykori létezése nem tartozik a képzelet alkotásai közé, hasonlóképen völgyzáró rendeltetésénél fogva és arra való tekintettel, hogy a németországi limes-töltés mocsarok és patakokon át megszakítás nélkül vonul.

A németországi limesről dr. Buday Arpád osztályarchaeologus által tartott beszámoló előadáson bemutatott részletes térkép tanulmányozása alkalmával megragadta volt figyelmemet az a több ponton ismétlődő eset, hogy az eredeti limes-vonal a hódítás előbbre haladása arányában újabb és újabb limes-vonalak által pótoltatott.

Tudva azt, hogy a rómaiaknak Dáciában kemény ellenféllel volt dolguk és a délről észak felé terjedő hódítás nem egy csapásra történt, hanem a Kr. sz. u. 101., 102., ugyszintén 105. és 106. években, összesen tehát négy éven át ment végbe, — közelálló volt számomra az a feltevés, hogy a rómaiak a hódítás végén a provincia határán emelt limes létesítése előtt a hódítás előhaldadásának során a tetemes pénz- és véráldozattal immár meghódított déli Dáciának aranyat és ezüstöt bőven szolgáltató érchegységi

3. kép. Egykori római őrtorony maradványa.

4. kép. Római őrtorony maradványa.

bányáit a légiók előnyomulását támogató erődítésekkel biztosították a még erősen ellenálló ellenséggel szemben.

Ezen gondolat behatása alatt 1911. év tavaszán a Kolozsvártól északra, a Szamos balpartján fekvő vizválasztó főgerinczet a katonai térképen tanulmányozván, azon több, egymástól feltűnően egyforma távolságra fekvő magassági pontot figyeltem meg és ezen körülményből kifolyólag a pontok mintegy tervszerű elhelyezésénél fogva ott római őrtornyok maradványait gyanítva, elhatároztam azok megtekintését.

Feltevésemben nem csalódtam.

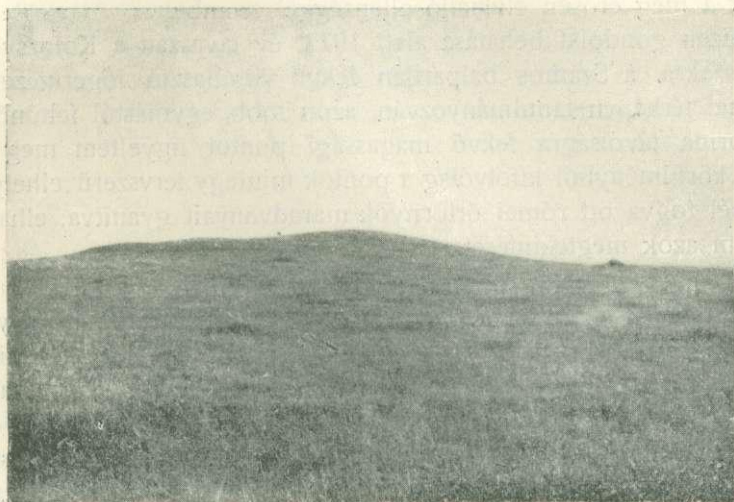
1911. évi július hó 9-én estefelé Kolozsvártól 9 kilométernyire északra ráakadtam a ma is „Tekintő“-nek (specula) nevezett, mintegy 12 *m* alsó átmérővel, 4 *m* magassággal, belül 1·5 *m* mély horpadással bíró csonka kupalaku alkotmányra és július hó 10-én ugyaninnen Schwantzer Gusztáv fiatal kollégámmal a vizválasztó „Morgó“ tetőn, vagyis a katonai magassági pontok vonalán ugyanilyen alkotmányoknak egész sorát, mintegy hét darabot pillantottunk meg, lelkesedésünkben nem törődve Jupiter Pluviusnak nyakunk közé bőven szakadó zuhatagával.

Ezen alkotmányoknak július hó 16-án és 23-án felvett fényképeit a 3., 4., 5. és 6. számú ábrákon mutatom be.

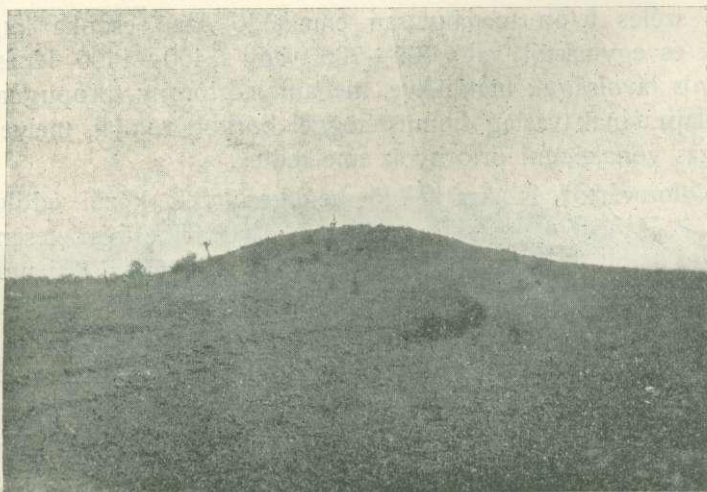
A széles tetőn magányosan emelkedő ezen csonka kupok alakjuk és egymástól való 700—700 vagy $\frac{1}{2}$ 1400—1400 lépésnyi szabályos távolságuk után ítélve, megannyi őrtorony (propugnaculum) alapzatának vastag humusréteggel borított romjai, melyeken a favázás voltaképeni őrtornyok emelkedtek.

A Kolozsvártól északra fekvő hegygerinczek közül eddigelé csakis a „Morgó“ nevű fővizválasztót jártam be részletesen és azon 12 darab ilyen alkotmányt találtam Kolozsvár, Kajántó és Fejérd határában; ugyanezen főgerincz folytatásán Lapupatak község határában pedig 1911. évi december hóban az előbbiektől 40 kilométerre véletlenül újból egy ugyanilyen alkotmányra akadtam.

A „Morgó“ gerincztől északra fekvő, magasabb és kiemelkedőbb hegygerinczekeken hasonló alkotmányok újabb és újabb sora található, melyek a rómaiak észak felé előhaladó hódításának egy-egy övét jelzik és a már elfoglalt területek védelmére nagy-

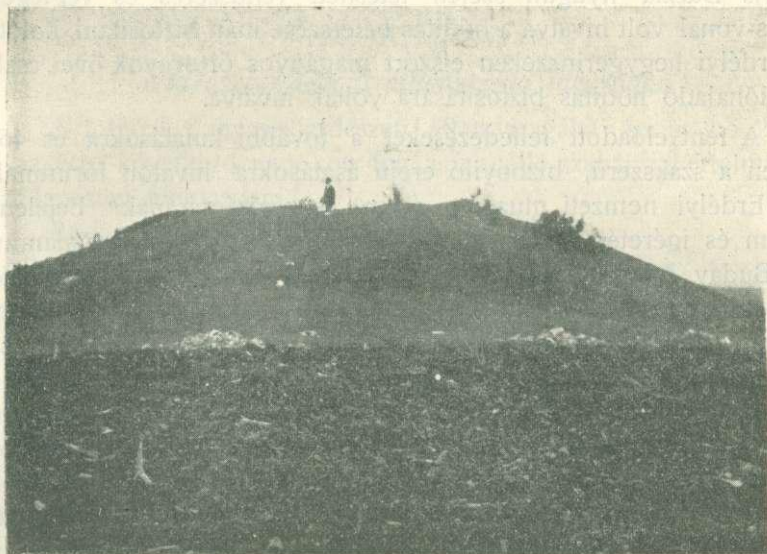
5. kép. Római őrtorony maradványa.

6. kép. Római őrtorony maradványa.

ságuk arányában 4—4, avagy 8—8 harcos befogadására voltak rendelve, akik az ellenség mozdulatait figyelvén, a limes melletti őrtornyok őrségének módjára nappal füsttel, éjjel pedig fáklya jelekkel adták tudtára a mögöttük táborozó csapatok vigiliáinak a támadó dák seregek közeledését.

1911. év folyamán végzett kutatásaim során az utolsó őrtorony-romot a Kolozs és Szolnok-Doboka vármegyék határát képező hegygerinczen, a Doboka és Bádok községek közötti „Nagy-Hegy“-en találtam meg; képét a 7. sz. ábrán mutatom be.

7. kép. Római őrtorony nyoma a „Nagy-Hegy“-en.

Megemlítésre méltónak tartom, hogy ezen romok népies elnevezésében az általánosan használt „csúp“ név alkalmazása mellett a kicsinylő néphumor érvényesül, habár legtöbb esetben az eredeti rendeltetésüket jellegző „vár“ szó kapcsolatában.

Igy Tordaszentlászlón a kincásók által feldúlt rom neve „Póka vára“, Bonczhida fölött a fejrődi patak baloldalán levő gerinczen álló „Kecskevár“.

Szék községe mellett nevük: „Isten kossa“, „Borsos padja“, „Kelemenlyuka“, „Ködmenke“.

Lapupatakon végül a dicső római kort egyáltalán meg nem tisztelő nevet kapott az ősrégi alkotmány, ugyanis „Zsivány háza“ néven ismerik az erdők közepette futó főgerincz kupos dombján álló magányos romot.

Az általam eddig bejárt hegygerinczeken Kolozsvártól északra eddigelé csakis őrtorony-romokat találtam és pedig az azokat összekötő limes-árok és töltés nélkül; ennek okát teljesen megmagyarázottnak tartom azzal, hogy a provinciát az Alföldön lakó szarmata jazigok betörései ellen a római hódítás szélső határán, vagyis Dácia nyugati szélén létesített rendszeres és végleges limes-vonal volt hivatva a hódítás befejezése után biztosítani, holott az erdélyi hegygerinczeken elszórt magányos őrtornyok övei csak az előhaladó hódítás biztosítására voltak hivatva.

A fent előadott felfedezéseket a további kutatásokra és főképen a szakszerű, bizonyító erejű ásatásokra hivatott fórumnak az „Erdélyi nemzeti muzeum érem- és régiségtárának“ bejelenttem és ígéretét bírom dr. Pósta Béla egyetemi tanár, valamint dr. Buday Árpád osztályarchaeologus egy. magántanár uraknak, hogy az utóbb felsorolt őrtorony-romok egynéhányát 1912. év nyarán feltárják. A romoknak 1911. év folyamán való feltárása ugyanis egyrészt az idény előrehaladott volta, másrészt pedig a fentnevezett intézet különben is fölötte szűkre szabott és nagyon igénybevett hitelösszegének kimerülése folytán nem volt eszközölhető.

A további limes-kutatásokról úgy hiszem a jövő tél folyamán lesz alkalmam beszámolnom az „Erdészeti Lapok“ hasábjain, s amennyire azok folytatását, esetleg befejezését nagyon is szerény anyagi eszközeim lehetővé fogják tenni, legelső sorban a Sebes-Körös és Maros közötti limesnek, melynek fennebb leírt 2.5 kilométer hosszú szakaszát megtalálnom immár sikerült, részletes térképét is közölni fogom.

Ugyancsak anyagi segédeszközeim szerény volta és a kutatáshoz szükséges időtartam miatt későbbre kell halasztanom a meszesi limes, valamint az általam Máramarosban megtalált szakasz közötti limes felkutatását és ismertetését, amidőn majd beigazolást nyer az az állításom, hogy a világhódító római hatalom édes hazánkon végig a Marostól a Kárpátokig nyuló, a természet adta védővonalat

kiegészítő, bár egyes külön szakaszokból álló, ámde egészében egységes rendeltetésű védelmi és határvonalat alkotó limest létesített, mely vonal észak-déli főirányban vett hossza a németországi világhírű 550 kilométeres limessel legalább is azonos hosszúságú és a terepviszonyokat tekintve, nagyobbyszerű áldozattal létesített műszaki alkotás.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK.

HIRDETMÉNY

a tavaszi erdészeti államvizsga tárgyában.

A folyó évi tavaszi erdészeti államvizsgálat április hó 29-én s az erre következő napokon fog a fennálló szabályzat értelmében Budapesten megtartatni.

Budapest, 1912 április hó 3-án.

M. kir. földmívelésügyi miniszter.

KÜLÖNFÉLÉK.

Erdészeti kinevezések. A *változások és kiténtetések* rovata alatt közöljük az államerdészeti tisztikar körében történt nagyarányu kinevezéseket és kiténtetéseket. Az állásarányosítás folytatóságos keresztülvitele és a nagyobb számban megüresedett állások betöltése következtében a szokottnál jóval nagyobb a kinevezettek száma, de igen nagy azok száma is, akiknek érdemei magasabb czimek adományozása által ismertettek el.

A kincstári erdőgazdaság vezetője, *Téglás Károly* miniszteri tanácsos is a kinevezettek között volt, mely alkalommal a földmívelésügyi miniszterium I/A és I/B főosztályának, továbbá az erdészeti számvevőségnek tisztikara *Horváth Sándor* miniszteri tanácsos vezetése mellett folyó hó 6-án üdvözölte. *Horváth Sándor* tartalmas beszédében kiemelte a magyar erdészeti tisztikarnak azt az egyértelmű meggyőződését, hogy a kincstári erdők sorsa megfelelőbb kezekbe nem kerülhetett volna, s így a királyi elhatá-

rozás minden magyar erdésznek örömet okozott és kétségkívül minden vonalon osztatlan helyesléssel találkozott.

Téglás Károly meghatottan mondott köszönetet az üdvözlésért s közismert szónoki képességével magasan szárnyaló beszéd keretében kérte segítőtársul a magyar erdészeti tisztikart ahhoz a nagyszabású hazafias munkához, melynek irányítását teljes munkaképességével, akaraterejével, tudásával kívánja mindenkoron végezni.

China erdészeti viszonyairól. A tientsini cs. és kir. konzulátus 1910. évi jelentésének erdőgazdasági vonatkozású részeit az alábbiakban ismertetjük.

China valamikor az erdődus birodalmak közé tartozott, az évszázadokon keresztül folytatott erdőpusztítás mellett azonban erdőségei ugyancsak megfogyatkoztak; a birodalom északkeleti részei, továbbá a *Shansi*, *Shensi* tartományok manapság, úgyszólván teljesen erdőtlenek, a közbenső részek jórészt ki vannak pusztítva, mindössze a déli és nyugati tartományokban maradt még nyoma az erdőnek.

Ennek a nagyarányú erdőpusztításnak közvetve s közvetlenül mérhetlen szomorú következményei lettek.

A *klimai* viszonyok sok helyt annyira megváltoztak, hogy egyes vidékek bizonyos növényfajok tenyésztésére teljesen alkalmatlanokká váltak, s okozói lettek egyes iparágak megsemmisülésének. Így a *Shansi* és *Shensi* tartományokban az egykor híres *selyemtenyésztés teljesen tönkrement*, mert a kedvezőtlené vált klimai viszonyok az eperfa igényeinek többé nem feleltek meg.

A mezőgazdaság is megsínyli a mai állapotot, mert eltekintve a vízáradások által közvetlenül okozott károsításoktól a lakosság tüzelőfa híján a mezőgazdasági földekről szedi tüzelőjét s így elvonja a talajtól a legszükségesebb táplálóanyagot, a természetes trágyát.

Bénítólag hat ez a természetellenes állapot az iparra, az úthálózat, csatornák tönkretétele folytán a kereskedelemre is.

Az erdőpusztítás okozta vízáradások oly mérvűek, hogy a szó szoros értelmében életveszélylyel fenyegetik a lakosságot, mert ha az árvíz közvetlen veszedelmeit sikerül is elkerülniök, miután az áradat összes terményeiket elsodorta, tönkretette, a biztos éhhalálnak néznek elébe.

Ami pedig az ország tüzi, mű- és épületifa szükségleteit illeti, azok kielégítése már ezidőszert is nehézségekbe ütközik; mint említettük, helyenként egyáltalán nincs már tüzelőfa s legjobb esetben az agyonsanyargatott fiatalosokon élőködnek, míg a mű- és épületifa szükséglet legnagyobb részét máris *Amerika, Japán és Korea* látja el.

Ez a jelen képe, hátha még azt vesszük figyelembe, hogy az ut, vasut, telegraf-telefonvonalak fokozatos kiépítésével, az ezzel kapcsolatos építkezésekkel karöltve, a szükséglet tetemesen emelkedni fog, úgy nyilvánvaló, hogy a helyzet csak rosszabbodni fog.

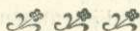
Mindezen bajok megszüntetése csakis a *rendszeres erdőgazdaság* megteremtésével s ezzel kapcsolatban a folyószabályozásokkal, csatornák létesítésével remélhető.

Feltétlenül szükséges, hogy bizonyos területek az erdőgazdaság részére visszahódíttassanak, ez azonban csak nagyobb szabásu, egységes irányítás mellett lehetséges.

Említést érdemlő kísérletek történtek az erdőtelepítések terén eddigelé *Hongkong* és *Tsingtau* tartományokban, majd pedig Mandzsuriában, utóbbi helyen a Chínai Mérnök- és Bányász-Társaság egyik szakértője részéről. Így az *antungi* kísérletek szerint a *Gleditschia triacanthos*, *Robinia pseudoacacia* és a *Catalpa speciosa* mutatkoznak leginkább alkalmasnak erdőképzésre, amely fajok ott oly gyorsan nőnek, hogy már a 16 éves állomány is szolgáltat némi fűrészárura alkalmas anyagot.

Természetesen nagy nehézségekkel kell itt megküzdeni, mert egyrészt a bennlakók egyáltalán nem értenek az erdősitési és az erdőgazdasággal kapcsolatos egyéb munkákhoz, másrészt erdészeti személyzet sem áll elegendő számban rendelkezésre.

Halálozások. Id. héczei *Héczey* Lajos ny. m. kir. erdőfelügyelő (Kolozsvár) és ifj. *Kormány* Mihály (Gödöllő), az Országos Erdészeti Egyesület alapító tagjai, továbbá *Suha* Rezső, Pécs sz. kir. város erdőmestere, az Országos Erdészeti Egyesület rendes tagja és *Zawodnik* István, a devecseri uradalom számadó erdésze elhunytak. Béke hamvaikra!

VÁLTOZÁSOK ÉS KITÜNTETÉSEK AZ ERDÉSZETI SZOLGÁLAT KÖRÉBŐL.

Kérjük az uradalmak t. vezetőségeit, hogy erdőtiszti létszámukban beálló változásokról bennünket levelező-lapon értesíteni sziveskedjenek.)

A személyem körüli minisztérium ideiglenes vezetésével megbízott magyar miniszterelnököm előterjesztésére *Hammer* Károly főerdőtanácsosnak saját kérelmére történt állandó nyugalomba helyezése alkalmából, az erdészeti közszolgálat terén kifejtett hasznos szolgálatai elismerésül Ferencz-József-rendem tisztí keresztjét adományozom.

Kelt Bécsben, 1912. évi márczius hó 30-án.

FERENCZ JÓZSEF s. k.

GRÓF KHUEN-HÉDERVÁRY KÁROLY s. k.

*

A m. kir. földmivelésügyi miniszter Ó cs. és apostoli királyi Felségének Wienben, folyó évi február hó 28-án kelt legfelső engedélye alapján *Hammer* Károly m. kir. főerdőtanácsost sok éven át teljesített hű és hasznos szolgálatainak teljes elismerése mellett — saját kérelmére — állandó nyugalomba helyezte.

*

Földmivelésügyi magyar miniszterem előterjesztésére a magyarországi kincstári erdőknél *Téglás* Károly miniszteri tanácsosi czimmal és jelleggel felruházott főerdőtanácsost miniszteri tanácsossá, az állami kezelésbe vett községi erdők kezelésénél: *Bodor* Gyula és *Derzi* Gábor erdőtanácsosokat, a magyarországi kincstári erdők kezelésénél: *Ritter* Károly, *Ormai* Kálmán, *Bekény* Aladár, *Ocsárd* Károly, *Kozma* István, *Szabó* József, *Kovács* Gábor, *Kaán* Károly és *Muzsnay* Géza erdőtanácsosokat, a horvátszlavonországi kincstári erdőknél pedig: *Bokor* Róbert főerdőtanácsosi czimmal és jelleggel felruházott erdőtanácsost főerdőtanácsosokká kinevezem, — továbbá az erdőfelügyelőségi szolgálati ágazatnál: *Laukó* Sándor, *Sziklai* Emil, *Zachár* István, *Szentimrey* Dániel és *Biró* János erdőfelügyelőknek a főerdőtanácsosi czimet és jelleget díjmentesen, *Eránosz* Antal János alerdőfelügyelőnek pedig az erdőfelügyelői czimet és jelleget, az állami kezelésbe vett községi erdők kezelésénél *Sümegh* Ignác, *Nádas* Béla, *Pék* József, *Jávorszky* Albert, *Fás* Gyula, *Környei* Ferencz, *Somogy* Lajos és *Ratkovszky* Károly erdőtanácsosoknak a főerdőtanácsosi czimet és jelleget díjmentesen, *Kiss* Ernő, *Tóth* Miklós, *Dezső* Zsigmond, *Szántner* János, *Korzenszky* Antal, *Széchy* Imre és *Gruber* Gyula főerdőmérnököknek az erdőtanácsosi czimet és jelleget díjmentesen, *Demény* Lajos, *Svoboda* Mihály, *Tomka* Jenő, *Szabó* Kálmán, *Schmidt* Ferencz és *Papp* Béla erdőmérnököknek pedig a főerdőmérnöki czimet és jelleget; a magyarországi kincstári erdők kezelésénél *Chrenóczy Nagy* Antal, *Emericzy* Győző, *Nemes* Károly és *Temesváry* Béla erdőtanácsosoknak a főerdőtanácsosi czimet és jelleget díjmentesen, *Merényi* Gyula és *Földes* János erdőtanácsosoknak a főerdőtanácsosi czimet díjmentesen, ifj. *Kőrös* László, *Hubert*

Aladár, Kaufmann Béla, Gréger Géza és Fekete János főerdőmérnököknek az erdőtanácsosi címet és jeleget díjmentesen, Jancsó Gyula, Síkó Áron, Szántó Zenő, Enyedi János, Vollnhofer Pál, Weisz Ferencz, Paul Péter, Beyer Jenő, Fritz Rezső, Kostialik János és Lipcsey László erdőmérnököknek pedig a főmérnöki címet és jeleget, végül a horvátszlavonországi kincstári erdők kezelésénél Ulreich Gyula erdőtanácsosnak a főerdőtanácsosi címet és jeleget díjmentesen, Marton György és Kacsanovszky József főerdőmérnököknek az erdőtanácsosi címet és jeleget díjmentesen, Jakab István és Zwickelsdorfer János erdőmérnököknek pedig a főerdőmérnöki címet és jeleget adományozom.

Kelt Bécsben, 1912. évi márczius hó 30-án.

FERENCZ JÓZSEF s. k.

GRÓF SERÉNYI BÉLA s. k.

A m. kir. földmivelésügyi miniszter a selmeczbányai m. kir. bányászati és erdészeti főiskola erdészeti ágazatánál alkalmazott tisztviselők létszámában kinevezte Dénes Zoltán m. kir. segédmérnököt tanársegédé az erdőhasználati tanszékhez.

A m. kir. földmivelésügyi miniszter kinevezte az állami erdőtisztek összetett közös rangsorozati létszámában, az erdőfelügyelőségek szolgálati ágazatához Czillinger János kir. alerdőfelügyelőt a IX. fizetési osztályból a VIII. fizetési osztályba; ifj. Szabó Kálmán m. kir. segéderdőmérnököt pedig a IX. fizetési osztályba kir. alerdőfelügyelőkké; az állami kezelésbe vett községi stb. erdők szolgálati ágazatához Kallivoda Andor és Almássy István erdőtanácsosi címmel és jelleggel felruházott m. kir. főerdőmérnököket, továbbá dr. Hammersberg Géza kir. alerdőfelügyelőt, valamint Bodó Károly, Horváti Ferenc, Muraközy János, Bárdos József, Hibbján János m. kir. főerdőmérnököket a VII. fizetési osztályba m. kir. erdőtanácsosokká; Köllő Pál főerdőmérnöki címmel és jelleggel felruházott m. kir. erdőmérnököt, valamint Popovits Ottó, Halász Géza, Lator István, Pfauser Lajos, Lollok József, Miklós Lajos, Vajda Ákos és Sipos Mihály m. kir. erdőmérnököket a VIII. fizetési osztályba m. kir. főerdőmérnökökké; Zachár László, Juron Bernát, Simonek Gotthárd, Novák György, Kuka József, Arnaut Miklós, Lakner Lajos, Ihrig Vilmos és Francziszy Vilmos m. kir. segéderdőmérnököket a IX. fizetési osztályba m. kir. erdőmérnökökké; az erdő-őri szakiskolák szolgálati ágazatához Krajcsovits Ferencz m. kir. erdőmérnököt a VIII. fizetési osztályba m. kir. főerdőmérnöké; a magyarországi kincstári erdők szolgálati ágazatához: Murányi Károly, Rajtsán János, Gründl Gyula, Kovács Aladár, Pálka Gyula, Pájer István, Martián Livius, Szabó Ferencz, Balogh Ernő és Térfi Béla erdőtanácsosi címmel és jelleggel felruházott m. kir. főerdőmérnököket, valamint Glós László, Rend Domokos, Hoos Ernő, Jákó Jenő, Lonkay Antal, Sugár Károly és Szokolóczy József m. kir. főerdőmérnököket a VII. fizetési osztályba m. kir. erdőtanácsosokká; Kolozs József, Ressel István és Biró Zoltán főerdőmérnöki címmel és jelleggel felruházott m. kir. erdőmérnököket, valamint Szepesi Gusztáv, Hoffmann Brunó, Vaitzik Emil, Ranku Miladin,

Tomasovszky Imre, Sebők Ernő, Seenger Lajos, Iszapi Gyula, Ziegler Mihály, Chabada Géza, Hámon József, Osziertamm Ernő és Ajtay Jenő m. kir. erdőmérnököket a VIII. fizetési osztályba m. kir. főerdőmérnöküké; *Toperczer Árpád, Röhrich Ernő, Kacsó András, Hayden Gyula, Letz Lajos*, id. *Szabó Kálmán, Schmuck Hugó, Szalóky Sándor, Bózer Jenő, Günther Frigyes, Kohout János, Terray Gyula, Petricsek Adolf, Zachár Mihály, Krause Dezső, Jávorszky Zoltán, Mutnyánszky Jenő és Rónai György* m. kir. segéderdőmérnököket a IX. fizetési osztályba m. kir. erdőmérnöküké; *Lintia Valér* m. kir. segéderdőmérnököt és főiskolai tanársegédet pedig a IX. fizetési osztályba m. kir. erdőmérnöküké és főiskolai adjunktussá; *a horvát-szlavonországi kincstári erdők szolgálati ágazatához: Léhoczky György* erdőtanácsosi címmel és jelleggel felruházott kir. főerdőmérnököt a VII. fizetési osztályba kir. erdőtanácsossá; *Suszter Rezső, Bogsch Árpád és Stromszky László* kir. erdőmérnököket a VIII. fizetési osztályba kir. főerdőmérnöküké; *Ott Károly, Horváth Sándor, Ambrózy Román, Stojanovics Illés Solc Szvetozár* kir. segéderdőmérnököket a IX. fizetési osztályba kir. erdőmérnöküké; *végül az összesített rangsorozati létszámban: Kozony József, Bechine Ferencz, Keiner Rezső, Adriányi Pál, Früstök István, Bernard József, Kolecsányi László, Jurán Miksa, Pécsi Ottó, Braxatoris Zoltán*, ifj. *Briestyanszky Endre, Surjánszky Kálmán, Paczner Károly, Debreczeny András, Früstök László, Bachmann Ottó, Jurkovich János, Kőváry György, Kriváchy Andor, Ilykovits László, Szilvay József, Jonásch Kornél, Orosz Zoltán, Magyar János, Egyed György, Groszmann Imre, Csernecky Károly, Dénes Zoltán, Katona István, Hering Albert, Takács János, Zseleznyák Péter, Heincz János, Vorák Sándor, Fábrián János, Szilágyi Ernő, Berecz János, Jamnik István, Márics Antal, Alberti János, Fiedler Jenő, Blickhardt József, Seemayer Bódog, Kellényi Armand, Bárány Károly, Barabási József, Lorge Emil, Schwanczer Gusztáv, Barsi Nándor, Fail Ernő, Krause Ágoston, Molcsányi Gábor, Maróthy Emil, Valics János, Borbély Sámuel, Totth László, Modrovich Ferencz, Gösswein Lajos, Szy Dénes és Némét Pál* m. kir. erdőmérnökjelöltekét a X. fizetési osztályba m. kir. segéderdőmérnöküké.

A m. kir. földmivelésügyi miniszter áthelyezte *Parragh Béla* m. kir. főerdőmérnököt Sopronból Balassagyarmatra erdőgondnoknak, továbbá áthelyezte *Pálffy Mihály* m. kir. segéderdőmérnököt Balassagyarmatról Beregszászra s beosztotta a m. kir. állami erdőhivatalhoz.

A m. kir. földmivelésügyi miniszter áthelyezte *Szilágyi Ernő* m. kir. segéderdőmérnököt az ungvári m. kir. főerdőhivaltól a selmeczbányai m. kir. központi erdészeti kísérleti állomáshoz.

A m. kir. földmivelésügyi miniszter az állami erdőtisztek összesített közös rangsorozati létszámába kinevezte *Borka László* végzett erdészeti főiskolai hallgatót (Zsarnóczára a m. kir. erdőhivatalhoz) id. min. m. kir. erdőmérnökgyakornokká.

Az Országos Erdészeti Egyesület pénztáránál teljesített befizetések 1912. évi márczius hóban.

A rövidítések magyarázata :

Az ákácza monografiája	--- = Am.	Értekezések az erdőrendezés köréből	= Ée.
Alapítványi kamat	--- = ak.	Hirdetési díj az E. L.	--- = hd.
Alapítványi tőketörlesztés	--- = att.	Hirdetési díj az „Erdő”-ben	--- = Ehd
Áltiszti segélyalap	--- = Asa.	Időközi kamatok (takarékpénztári)	--- = ik.
Attfű bévétel	--- = áb.	Kedvezményes lapdíj	--- = kld.
Báró Bánffy D. alapítvány	--- = B.Ba.	Képzőalapítvány	--- = k. a.
Bedő Albert alapítvány	--- = B.Aa.	Külföldi fanemek tenyésztése	--- = Kft.
Bükkfüzfa romlása stb.	--- = Btr.	Lakbér	--- = lb.
Egyéb bevétel	--- = Egy.	Lapdíj (Erd. Lapok)	--- = ld.
Erdői facsemeték nevelése	--- = Ecs.	Legelő-erdők berendezése	--- = M. L.
Erdészeti Géptan	--- = Egt.	Magyar Erdészeti Oklevéltár	--- = EOT.
Erdészeti Lapok egyes füzetel.	--- = EL.	Népszerű növénytan	--- = N. Nvt.
Erdészeti Növénytan II. rész	--- = Nvt. II.	Perköltség	--- = Prk.
Erdészeti Nyereségszámítástan	--- = Enyt.	Postaköltség	--- = pk.
Erdészeti rendeletek tára	--- = Ert.	Rendkívüli bevétel	--- = rb.
Erdészeti zsebnaptár	--- = Npt.	Rendszeres növénytan I. R.	--- = Rnt. I.
„Erdő” című lap	--- = Eld.	Szállaló Erdők Berendezése	--- = Szeb.
Erdőbecsléstan II. kiadás	--- = Ebt.	Számtan erdőőri szakiskolák részére	--- = Sz.
Erdőértékszámítástan II. kiadás	--- = Eét.	Tagsági díj	--- = td.
Erdőőr	--- = Eő.	Tangens-táblázatok	--- = Tt.
Erdőrendezéstan (Bel.)	--- = Rz.	Gr. Tisza Lajos-alapítvány	--- = TLa.
Erdőrendezéstan (Fekete)	--- = Rzf.	Titkári nyugdíjalap	--- = t. ny. a.
Erzsébet királyné alapítvány	--- = E. a.	Tölgy és Tenyésztése	--- = Töt.
Értékpapírok kamatai	--- = Ek.	Vadászati ismeretek kézikönyve	--- = Vik.
Fából készült cukor és alkohol	--- = Fca.	Wagner Károly alapítvány	--- = WKa.
Hazánk házi faipara (Gaul Károly)	--- = H. F.		

Alsósófalvi közbirt. hd. 47.90. Gr. Apponyi Albert ak. 20.—, pk. —35.
 Arz Károly td. 16.—. Alsókubini erdőhiv. Ert. 8.—, pk. —78. Bund Károly
 tnya. 26.—. Bálint László Eő. 6.—, pk. —55. Baltai János ak. 18.—, pk. —46.
 Dr. Böck Hugó td. 16.—, pk. —35. Brausil Miksa td. 32.—, pk. —33. Balaton
 Antal td. 16.—. Bekény Aladár ak. 6.—, pk. —35. Bélay József npt. 2.—, pk.
 —20. Baumann Béla td. 22.—. Bárdháza község hd. 4.95. Bernard József td.
 16.—, pk. —35. Botos Lajos td. 16.—, pk. —35. Bertsik Andor td. 16.—, pk.
 —35. Berta István Eő. 6.—, pk. —45. Böhm Vilmos td. 16.—. Besztercei
 erdőig. hd. 45.55. Briestyánszky Endre att. 20.—, ak. 6.—. Besenyi Ferencz
 npt. 3.—, pk. —45. Br. Bánffy Kazimir ka. 300.—. Buhescu Terentius td. 16.—.
 Bárdháza község hd. 10.—. Bradofka Károly Eő. 6.—, pk. —55. Cotteli Honorat
 td. 5.—. Campeán János td. 16.—, pk. —35. Comanicu János ak. 16.—. Danieck
 Géza td. 16.—, pk. —35. Daum Alfréd td. 16.—. Dobrovits László td. 16.—,
 pk. —35. Divald Béla att. 17.—. Dezső Zsigmond ak. 10.—. Egyed Miklós td.
 8.—. Esztergom város td. 16.—, pk. —35. Egry Ferencz td. 8.—. Endersz Frigyes
 td. 16.—. Erdőre 2358.01. Fröhstök László td. 16.—. Faragó Béla Fka. 525.—.
 Földmiv. min. ld. 2768.—, hd. 287.95. Ferenczi Ede hd. 23.35. Ferster Ede td.
 16.—, pk. —35. Fertsek Ferencz td. 12.—. Fogaras András Sz. 1.50, Hf. 1.40,
 pk. —90. Freyer R. Tsa npt. 3.—, pk. —50. Fővárosi czimiroda npt. 3.—.
 Fás Gyula td. 16.—. Fröhlich Brunó td. 3.—. Főhercegi erdőgond. Belye hd.

13.75. Főhercegi halászlai közp. npt. 12.—, pk. —12. Grosz Miksa td. 16.—, pk. —16. Gohn Emil Sz. 1.50, pk. —45. Goró Ferencz td. 14.—, pk. —35. Gasparik Pál td. 16.—, pk. —35. Gulácsy Dezső ak. 15.—. Dr. Günther Antal td. 16.—, pk. —16. Gözsy Gyula td. 32.—, pk. —35. György Endre ak. 20.—, pk. —35. Gyergyószentmiklós város hd. 32.95. Gölniczbánya város hd. 27.55. Grill K. Rz. 10.—. Hammer Károly ak. 15.—. Háromalmási v. urb. hd. 38.95. Hoffmann Ármin td. 16.—, pk. —16. Horváth Miklós td. 16.—, pk. —35. Halász József td. 32.—. Hoffmann Jakab td. 16.—, pk. —16. Dr. Hammersberg Géza td. 16.—. Heim Károly td. 16.—, pk. —30. Holczmány község hd. 81.55. Hidvéghy György npt. 2.—, pk. —45. Hajdu János td. 32.—, pk. —35. Gr. Hunyady Károly npt. 3.—, pk. —12. Harkó Lajos td. 8.—. Horváth Antal npt. 3.—, pk. —45. Halliarszky Samu td. 16.—. Incze Manó td. 5.—. Ilosvay Dezső td. 8.—. Imreh Ferencz ak. 12.—, pk. —35. Ittú Mihály td. 16.—. Janotyik Károly td. 8.—, pk. —35. Janovitzky Zsigmond td. 16.—. Joerges A. Eb. 60.—, pk. —12. Keleti Lajos td. 16.—. Konczwald Ferencz td. 16.—, pk. —35. Katona István npt. 4.—, pk. —45. Kleisl Gyula npt. 2.—, pk. —45. Kassa város hd. 100.95. Körös László td. 16.—, pk. —35. Krivanek Béla td. 16.—, pk. —35. Karlóczai szerb zárda 13.95. Kecskemét város Kld. 6.—. Kovács Albert td. 16.—, pk. —35. Káspár O. hd. 1.40. Koschatzky Rezső td. 16.—. Kozma János Sz. 1.50, pk. —12, npt. 2.—, pk. —12. Kretter Rezső npt. 3.—, pk. —45. Kajdos József td. 16.—. Koppányi Lajos td. 16.—. Kovács Gyula Nnt. II., III. 5.—, n. Kárász Imre örök. ak. 20.—, pk. —35. Kovács Aladár ak. 7.—. Kolozs József td. 16.—. Kacsanovszky J. A. td. 3.—. Kessler Ödön td. 16.—. Kovács Károly Eő. 6.—, pk. —55. Kiss Géza Eő. 6.—, pk. —55. Lehoczky János lb. 60.—. Libohorszky József tnya. 3.—. Lászlóffy Gábor ak. 4.—, pk. —16. Ljustina Mihály könyvekért 25.40, pk. —90. Lorge Emil td. 8.—. Lahner Károly td. 8.—. Liedermann Emil td. 16.—, pk. —35. Lang Ernő td. 16.—, pk. —35. Liptóújvári szakiskola npt. 54.—. Letz Lajos td. 16.—. Özv. Muhos Istvánné ak. 4.—, pk. —35. Müller Rezső npt. 3.—, pk. —45, áb. 1.55. Mohol község hd. 18.43. Dr. Metianu János ak. 30.—, pk. —35. Muckenthaler Pál npt. 2.—, pk. —45. Milch Géza npt. 3.—, pk. —12. Makarja község hd. 15.55. Matavovszky Árpád td. 16.—, pk. —35. Molnár Károly ak. 32.—, pk. —35. Molnár Lajos Ám. 6.—, Hfi. 1.40, Btr. —60, pk. —12. Motz István npt. 2.—, pk. —12. M.-vásárhelyi adóhiv. hd. 48.33. Müller Ármin hd. 37.50. Nagy László ak. 16.—. Neuwirth Zsigmond td. 16.—, pk. —16. Nyitrai Ottó td. 4.—, pk. —35. Novák Ferencz td. 32.—. Nyitrai József td. 16.—. Neogrády Kálmán ak. 32.—. Nickmann Rezső Sz. 3.—, pk. —45. Németh József Eő. 6.—, pk. —55. Neuhöfer-Sohn hd. 10.50. Orosz Tamás td. 16.—, pk. —35. Orosz Antal td. 16.—. Persián Iván lb. 53.—. Prasici erdőhiv. ld. 16.—. Petrus József td. 16.—, pk. —35. Praxa János td. 16.—, pk. —35. Plotényi Jenő td. 16.—, pk. —35. Ponner Nándor td. 16.—, pk. —35. Perkó Ferencz npt. 3.—, pk. —45. Pitroff Kornél ak. 16.—, pk. —35. Popovits Ottó td. 16.—, pk. —35. Pátia Tt. 3.—. Pascu Viktor td. 16.—, pk. —35. Puksa Endre td. 9.—. Présza István npt. 3.—, pk. —12. Papp Béla td. 16.—. Pataló Péter npt. 3.—, pk. —45. Podmaniczky

Rezső ld. 7.—. Radvánszky Géza báró ak. 20.—, pk. —.16. Rudnay Egyed td. 16.—, pk. —.16. Rettich Károly Ttny. 4.—, Ám. 6.—, pk. —.45. Rosnstingl Antal td. 20.—, pk. —.35. Radó Gábor td. 8.—, pk. —.35. Romándi Géza hd. 3.55. Rozgonyi István npt. 5.—, pk. —.12. Rejtő Adolf td. 32.—. Rajkus Lázár Eő. 6.—, pk. —.55. Reich Vilmos hd. 8.55. Ress Mihály npt. 2.—, pk. —.45. Dr. Róth G. hd. 12.55. Rappensberger Andor td. 16.—. Reitter Oszkár hd. 10.—. Reschner Rezső td. 16.—. Schmidt Vilmos td. 8.—. Schaller Kálmán td. 16.—, pk. —.35. Schlosser István td. 8.—. Székely István npt. 2.—, pk. —.20. Seemayer Bódog td. 16.—, pk. —.35. Szabó Kálmán td. 16.—. Scherer Ágost td. 16.—, pk. —.35. Schwarz Rezső td. 16.—, pk. —.35. Szántó Mihály td. 16.—, pk. —.35. Dr. Spitzer Mór hd. 13.55. Gf. Szögyény-Marich László ak. 16.—, pk. —.19. Susáki erdőhiv. npt. 3.—, pk. —.68. Szabó Kálmán (battonyai) td. 16.—. Spitzer Jakab npt. 3.—. Szabó Lajos td. 8.—, pk. —.55. Somogyi Péter Eő. 6.—, pk. —.55. Szopek Jenő Eő. 6.—, pk. —.55. Sztáricszky Ágost td. 32.40, pk. —.60. Stettner József npt. 3.—, pk. —.12. Szakmáry Ferencz td. 17.—. Stéger Antal att. 30.—, ak. 1.50. Szemző Gyula Ám. 8.—, pk. —.12. Tausch Rezső td. 16.—, pk. —.35. Török János td. 9.—. Törzs Artur td. 16.—, pk. —.35. Tomcsala János ld. 8.—. Török Gábor td. 16.—. Telki közalap. erdőgond. hd. 4.95. Tanádi Emil td. 16.—. Tökösi főh. erdőgond. hd. 5.35. Ulrich Gyula td. 16.—. Vurpod község hd. 23.05. Valics János ak. 16.—. Verbizzi közbirt. hd. 17.05. Vető Gyula td. 16.—. Warinszky József td. 16.—, pk. —.35 npt. 2.—, pk. —.45. Zajc Carmelő td. 16.—. Zathureczky Nándor td. 16.—. Gf. Zselénski Róbert npt. 2.—, pk. —.12. Ziegler Mihály td. 16.—.

Vasashermányok

Ford. Jergitich 33line

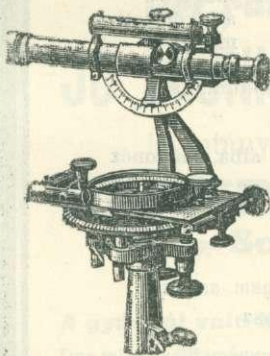
Az „Erdészeti Lapok“ 1912. évi VIII. füzetének
HIRDETÉSEI.

Az ERDÉSZETI LAPOK mellett mérsékelt közlési díjért
a lap irányával nem ellenkező hirdetések kiadatnak.

Dijszabás. Kéthasábos szélességben (107 mm) garmond betűvel vagy ennél nagyobb betűfajtaival szedett hirdetés milliméterenkint *a*) faeladási hirdetéseknel 30 fillér, *b*) más hirdetéseknel 20 fillér. Táblázatos és garmond betűnél kisebb betűfajtaival szedett hirdetések másfélszeres egységárral számíttatnak. Ismételt megjelenés esetén megfelelő árkedvezmény.

Külön mellékletek 25 gramm súlyig 70 koronáért, azontul 25 grammonként 25 koronával magasabb árért mellékeltek.

**Aranyérem, párisi
világkiállítás 1900.**

Egyetemes busszóla-műszereket és erdei-busszólákat

optikai távolságmérővel $C = 100$,

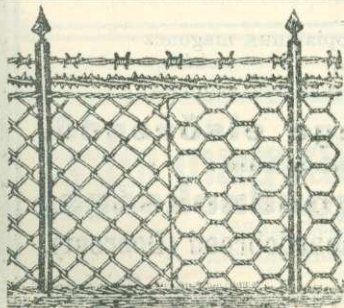
mérészatalokat és távesőves vonalzókat, valamint mindennemű mérőeszközt készít a legjobb kivitel és legpontosabb rektifikáció biztosítása mellett

NEUHÖFER ÉS FIA

cs. és kir. udvari műszereszek

BÉCS, V., Hartmann-gasse 5.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. Minden közhasználatu műszer állandóan készletben van. Javítások és átalakítások — akkor is, ha a műszerek nem a mi gyárunkból származnak — legjobban és leggyorsabban eszközöltetnek. — Szállítás kívánatra magyar czegeg-utján is lehetséges. (I. XII. 4)

Vadaskertsövények

a legjobb drótanyagból, továbbá kertsövények, baromfiudvarok, tennispályák részére. (2-15)

Alpenländische Drahtindustrie
Ferd. Jergitsch' Söhne

Wien, IV/1., Pressgasse 29.

Telefon 4144. :: Graz, Göstinger
Maut und Klagenfurt Postfach 265.

197. számú képes katalógust ingyen és bérmentve a legközelebbi esz irodából.

Erdei facsemete

== 1912. évi tavaszi szállításra. ==

800.000	drb	2	éves luczfenyő	<i>Picea excelsa</i> ,	magonez
1,200.000	"	3	"	"	"
10.000	"	5	"	"	átiskolázott
10.000	"	3	jegenyefenyő	<i>Abies pectinata</i> ,	magonez
300.000	"	2	banksfenyő	<i>Pinus banksiana</i> ,	"
10.000	"	3	"	"	átiskolázott
35.000	"	3	kékfenyő	<i>Picea pungens glauca</i> ,	magonez
85.000	"	2	douglasfenyő	<i>Pseudotsuga douglasi</i>	"
5.000	"	2	vörösfenyő	<i>Larix europaea</i>	"
1.500	"	3	"	"	suháng
600.000	"	2	feketefenyő	<i>Pinus austriaca</i> ,	magonez
400.000	"	2	"	"	átiskolázott
300.000	"	3	"	"	magonez
1,000.000	"	2	kocsánytalan tölgyesemete		
1,000.000	"	1	kocsányostölgy	<i>Quercus pedunculata</i>	
200.000	"	2	"	"	"
75.000	"	3	"	"	"
800.000	"	1	kőris	<i>Fraxinus americana alba</i> ,	magonez
300.000	"	2	"	"	"
10.000	"	1	"	<i>ornus</i> ,	"
116.000	"	2	"	"	"
50.000	"	3	"	"	"
85.000	"	1	"	<i>excelsior</i>	"
85.000	"	2	"	"	"
16.000	"	2	mezgéséger	<i>Alnus glutinosa</i>	"
35.000	"	2	hamvaséger	<i>incana</i>	"
1,100.000	"	1	ákác	<i>Robinia pseudoacacia</i>	"
3.000	"	1	diófa	<i>Juglans nigra</i>	"
1.500	"	2	"	"	"
200	"	3	"	"	"
6.000	"	2	juhar	<i>Acer pseudoplatanus</i> ,	magonez
2.000	"	3	"	"	suháng

Továbbá: kislevelű hársfa és gleditsia magonez.

A csemeték minősége elsőrendű.

Árjegyzéket kívánatra küld:

Junghans E. erdőgondnoksága,
Lankás (Lunkaszpric), posta Biharodbrod (Dobrest).
Bihar megye.

(3. XII. 12.)

**Magas csiraképességű
erdei magvakat**

■■■■ szállít jutányosan ■■■■

Böhmerwälder Waldsamen-Klenganstalt

■■■ Gesellschaft m. b. H. ■■■

Budweis, Cseherdő.

(4. XII. 6.)

Uri ruhák készítéséhez való

JÓ BRÜNNI POSZTÓT ÉS LODENT

legjutányosabb gyári áron szállít

ETZLER és DOSTAL, Brünn

☞ Schwedengasse 5/z. ☞

Számos magyar erdőhivatal egyenruhaszövet szállító.

A gyárból való közvetlen bevásárlás nagy előnnyel jár.

Dus mintagyűjtemény a tavaszi és nyári évszakra, megtekintésre bérmentve.

☞☞☞ Magyar levelezés. ☞☞☞

(5. VI. 5.)

Erdei magvakat és azok csemetéit

magasértékű, fajtiszta és feltétlen
megbízható minőségben ajánlja:

SÁNDOR IMRE erdészeti magkereskedő és csemete-nagytermelő, **SZÉKESFEHÉRVÁR.**

(6. IV. 4.)

Akác- és gledicsiamagvak!

Kocsányos, kocsánytalan tölgyemak!

STAINER GYULA

CSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI UDVARI SZALLITÓ

Magyar magpergetőgyár, erdészeti magkereskedés, csemetekiviteli telep

KÖRMEND (Vas megye).

Erdészeti magvak!

Elismert megbízható minőségű, szávatolt csirakéességű:

Tülevelű, lomblevelű magvak:

Luczfenyő, erdeifenyő, vörösfenyő, fekete-fenyő, jegenyefenyő, banksfenyő, símafenyő stb.

Akác-, gledicsia-, kocsányos- és kocsánytalan tölgyemak!

Gyümölcsmagvak: Alma-, körte-magvak, prima.

Facsemeték!

Tülevelű-, lomblevelű facsemeték

1, 2, 3 és 4 évesek.

Disz- és sorfák. Diszfenyők. Boxus-fü-magkeverékek. Gyümölcsvadoncok.

☞ Árjegyzékem megjelent. ☜

KÜLÖN ÁRAJÁNLATTAL AZONNAL SZIVESEN SZOLGÁLOK.

Fenyőmagvak

Erdészeti csemeték!

(7. V. 4).

Vadór (nyugalmozott kerülő vagy uradalmi vadór) kerestetik Budapest közelében levő vadászterületre.

Ajánlatok Schmidt Frigyes címére Budapest, IX., Csillag-
utca 4. küldendők. (8. III. 3.)

Eladó. 25—30.000 darab kétéves kocsánytalan tölgycsemete Olaszliszka-Tolcsva állomáson, ezre 12 korona.

Báró Waldbott-Bassenheim uradalmi intézősége Tolcsva,
Zemplén megye. (9. III. 3.)

Tölgyfaárverési hirdetmény. A vargyasi közbirtokosság ligetes legelő erdejében 36145/911. sz. Fell. és 2711/911. sz. határozattal a Barka, Hagymás, Kincstető, Gereujrész, Lencsés erdejében engedélyezett, kijelölt 4087 drb. 32 cm felüli, mintegy 2368 m³ mű- és 1260 m³ tűzifát kitevő tölgyfakészletét 1912. évi április hó 19-én délelőtt 10 órakor a községházán zárt írásbeli ajánlatokkal összekötött nyilvános szóbeli árverezési kikiáltáson felül tövön az erdőben eladja.

Kikiáltási ár 32.445 K.

Bánatpénz a kikiáltási ár 10⁰/₀-a.

Pót- és utóajánlat nem fogadtatik el.

Részletes becslés, árverési és szerződési feltételek a vargyasi m. kir. járási erdőgondnokságnál és alulirottnál megtekinthetők Vargyas, 1912. évi márczius hó 14-én.

(10. II. 2.)

Báró Dániel Lajos s. k.
birtokossági elnök.

Egy millió gyümölcsfa alma, 100 drb minőség szerint 25 K-tól feljebb, körte, dió, gesztenye, őszibarack, cseresznye, szilva, stb darabonként 1 K-tól feljebb, 100 drb magastörzsű almafa, minőség szerint 25 K-tól feljebb, 200.000 drb igen szép **disz- és sorta** drbja 60 fillértől feljebb, 2 millió különféle **diszbokor** 100 drbonként 15 K. 20 millió **akác** és **glaeditia** (kristustövis) **csemete** 1000 drbonként 12—70 K. 15 millió **erdei csemete**: lucz, fehérfenyő stb. különös szép 3—4 éves feketefenyő 1000 drb 7—9 K, 3—4 éves kocsányos tölgy 1000 drb 15—20 K. **Fajbaromfiak és ezek tojásai** 20 legértékesebb fajban, valamint vadász- és diszfácánok és tojásaik. Képes főárjegyzéket kívánatra ingyen küld **Gróf Batthyány Zsigmond urad. intézősége, Csendlak, u. p. Ferenczlak, Vas megye.** (11. III. 2.)

Bükk- és egyéb fatörzsek eladása. 42464/1912/I/B/3. sz. — A pitomačai kir. erdőgondnokságnak I. vágássorozat, 6. tag 62. erdőrésztletében kijelölt és az 1912—1916. évek alatt a vevő által és költségén kihasználandó mintegy 15.380 m^3 bükk- és mintegy 203 m^3 egyéb törzsfatömegre becsült törzseknek a tővön való eladása tárgyában 1912. évi április hó 22-én délelőtt 11 órakor a zágrábi kir. erdőigazgatóságnál kizárólag zárt írásbeli ajánlatok alapján versenytárgyalás fog tartatni.

Kikiáltási ár 31.480 K.

Az árverési és szerződési feltételek megtekinthetők Budapesten a földművelésügyi m. kir. minisztérium I/B/3. erdészeti ügy osztályában (V., Zoltán-utca 16., III. emelet), továbbá Zágrábban a kir. erdőigazgatóságnál és Pitomačán a kir. erdőgondnokságnál, de kívánatra postán is megküldetnek.

Budapest, 1912-ik év márczius havában.

(12)

M. kir. földművelésügyi miniszter.

Faeladás. A boszniai és hercegovinai országos kormány erdőigazgatósága az alant megnevezett bos. Novi járásban fekvő erdőrészen, hozzávetőlegesen megállapított famennyiséget tővön versenytárgyalás útján eladja és pedig:

Az eladandó erdőrész száma	Erdő-terület	Bükk-haszon- és tűzifa m^3	Vasút, mely felé a fa gravitál	Leteendő bánatpénz koronákban
1	Pastirevo	105.000	Banjaluka-Sunja, cs. és kir. katonai vonal	4100

Az 1 koronás boszniai bélyeggel és az előirt bánatpénzzel ellátott, lepecsételt írásbeli ajánlatok, melyek csak a megnevezett erdőrész egész famennyiségére szólhatnak, legkésőbb 1912. évi november hó 15-ig délelőtt 11 óráig, az országos kormány erdőigazgatóságánál nyújtandók be.